

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 97/2019-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 27. marca 2019 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpených advokátom JUDr. Dušanom Remetom, Masarykova 2, Prešov, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 52 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 3 S 36/2014 z 20. mája 2015 a postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžso 58/2015 z 26. septembra 2017 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 15. januára

2018 sa [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka v 1. rade“), [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľ v 2. rade“), a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka v 3. rade“ alebo spolu aj „sťažovatelia“), domáhali vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie ich v záhlaví označených základných práv a slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 S 36/2014 z 20. mája 2015 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“) a postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Sžso 58/2015 z 26. septembra 2017 (ďalej len „napadnutý rozsudok najvyššieho súdu“) a ktorým by napadnuté rozsudky zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Zo sťažnosti a z príloh k nej pripojených vyplýva, že Sociálna poisťovňa, pobočka Svidník (ďalej len „prvostupňový správny orgán“) ako orgán príslušný podľa § 178 ods. 1 písm. a) prvého bodu zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) rozhodovať v prvom stupni o vzniku, prerušení a zániku sociálneho poistenia v sporných prípadoch rozhodnutím č. 5612-1/2013-SK z 21. októbra 2013 rozhodla, že sťažovateľovi v 2. rade *„zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy uplynutím dňa 31. mája 2013“*, a to z dôvodu, že vykonanou kontrolou u sťažovateľky v 1. rade nebol preukázaný reálny výkon práce jej zamestnanca na území Slovenskej republiky, sťažovateľka v 1. rade nemá v mieste podnikania zriadenú kanceláriu a používa len poštovú schránku súkromnej osoby. Prvostupňový správny orgán tiež rozhodnutím č. 5612-2/2013-SK z 21. októbra 2013 rozhodol, že sťažovateľke v 3. rade *„zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy uplynutím dňa 31. mája 2013“*, a to z dôvodu, že vykonanou kontrolou u sťažovateľky v 1. rade nebol preukázaný reálny výkon práce jej zamestnanca na území Slovenskej republiky, sťažovateľka v 1. rade nemá v mieste podnikania zriadenú kanceláriu a používa len poštovú schránku súkromnej osoby. Proti uvedeným rozhodnutiam sťažovatelia podali odvolanie, v ktorom namietli ich nezákonnosť, poukázali na nesprávne a neúplné zistenie skutočného stavu veci a jej nesprávne právne posúdenie. Poukázali na porušenie princípu rovnakého

zaobchádzania a nezákonnosť vykonanej kontroly u sťažovateľky v 1. rade, ktorá sa tiež odvolávala na definíciu zamestnanca podľa nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29. apríla 2004, ako aj na definíciu zamestnanca podľa Zákonníka práce a zákona o sociálnom poistení. Sociálna poisťovňa, ústredie v Bratislave (ďalej len „druhostupňový správny orgán“) rozhodnutím č. 423-3/2014-BA z 19. februára 2014 odvolania sťažovateľky v 1. rade a sťažovateľa v 2. rade zamietla a rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu č. 5612-1/2013-SK z 21. októbra 2013 potvrdila. Druhostupňový správny orgán tiež rozhodnutím č. 422-3/2014-BA z 19. februára 2014 odvolania sťažovateľky v 1. rade a sťažovateľky v 3. rade zamietol a rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu č. 5612-2/2013-SK z 21. októbra 2013 potvrdil.

3. Dňa 11. apríla 2014 boli krajskému súdu doručené žaloby sťažovateľky v 1. rade podľa piatej časti druhej hlavy Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorými sa domáhala preskúmania zákonnosti postupu a rozhodnutí druhostupňového správneho orgánu č. 423-3/2014-BA z 19. februára 2014 a č. 422-3/2014-BA z 19. februára 2014 v spojení s postupom a rozhodnutiami prvostupňového správneho orgánu. Krajský súd uznesením sp. zn. 3 S 36/2014 zo 4. marca 2015 rozhodol, že pripúšťa vstup sťažovateľa v 2. rade *„do konania na strane žalobcu ako žalobcu v II. rade“*. Krajský súd tiež uznesením sp. zn. 3 S 37/2014 zo 4. marca 2015 rozhodol, že pripúšťa vstup sťažovateľky v 3. rade *„do konania na strane žalobcu ako žalobkyne v III. rade“*. Uznesením krajského súdu sp. zn. 3 S 36/2014 z 20. apríla 2015 došlo k spojeniu vecí vedených na krajskom súde pod spisovými značkami 3 S 36/2014 a 3 S 37/2014 na spoločné konanie ďalej vedené pod sp. zn. 3 S 36/2014. Následne krajský súd prvým výrokom napadnutého rozsudku žaloby sťažovateľky v 1. rade zamietol. Druhým výrokom napadnutého rozsudku krajský súd vo vzťahu k sťažovateľovi v 2. rade zrušil rozhodnutie druhostupňového správneho orgánu č. 423-3/2014-BA z 19. februára 2014 v spojení rozhodnutím prvostupňového správneho orgánu č. 5612-1/2013-SK z 21. októbra 2013 a vec vrátil druhostupňovému správne mu orgánu na ďalšie konanie. Tretím výrokom napadnutého rozsudku krajský súd vo vzťahu k sťažovateľke v 3. rade zrušil rozhodnutie druhostupňového správneho orgánu č. 422-3/2014-BA z 19. februára 2014 v spojení rozhodnutím prvostupňového správneho orgánu č. 5612-2/2013-SK z 21. októbra 2013 a vec vrátil druhostupňovému správne mu orgánu na ďalšie konanie.

4. V odôvodnení napadnutého rozsudku krajský súd poukázal najmä na to, že podľa jeho právneho názoru sťažovateľka v 1. rade namietala v žalobách porušenie iných ako svojich subjektívnych práv, v dôsledku čoho sú jej žaloby nedôvodné. Vo vzťahu k sťažovateľom v 2. a 3. rade vyslovil krajský súd záver o nedostatočne zistenom skutkovom stave veci v administratívnom konaní. Okrem toho sa krajský súd vyjadril k jednotlivým námietkam a tvrdeniam sťažovateľky v 1. rade a k týmto zaujal príslušné právne názory, s ktorými sa sťažovatelia nestotožňujú.

5. Na základe odvolaní sťažovateľov najvyšší súd prvým výrokom napadnutého rozsudku napadnutý rozsudok krajského súdu v časti zamietnutia žalôb sťažovateľky v 1. rade potvrdil, druhým výrokom odvolanie sťažovateľov v 2. a 3. rade odmietol a štvrtým výrokom napadnutý rozsudok krajského súdu v časti zrušenia rozhodnutí žalovanej a vrátenia vecí na ďalšie konanie vo vzťahu k sťažovateľom v 2. a 3. rade zmenil tak, že konanie zastavil. V odôvodnení svojho rozhodnutia pritom uviedol:

«51. Odvolaciemu súdu je z obsahu žaloby zrejmé, že žalobca v 1. rade nenamietal porušenie svojich subjektívnych práv, ale porušenie práv zamestnancov. S ohľadom na vyššie uvedené musí odvolací súd konštatovať správnosť záveru o tom, že žalobca v 1. rade nebol procesne aktívne legitimovanou osobou v zmysle § 247 O.s.p.

52. Vo vzťahu k aktívnej legitímácii žalobcu v 1. rade si odvolací súd dovoľí odkázať na rozsudok Najvyššieho súdu v obdobnej právnej veci z 26.07.2017 sp. zn. 9Sžso/166/2015, od ktorého záverov nevidí odvolací súd dôvod sa odchýliť:

„Rovnako za správne považoval odvolací súd závery krajského súdu o tom, že žalobca nebol aktívne hmotnoprávne legitimovanou osobou. Pokiaľ žalobu žalobcu v 1. rade zamietol, rozhodol správne, pretože žalobca v 1. rade nielenže nenamietal porušenie svojich subjektívnych práv (namietal porušenie práv žalobcov v 2. až v 4. rade - zamestnancov), ale rozhodnutiami Sociálnej poisťovne nebolo zasiahnuté do majetkovej sféry žalobcu v 1. rade. V prípade bezdôvodného odvedenia poistného, by bolo poistné zamestnávateľovi v zmysle § 145 zákona o sociálnom poistení vrátené. Ani odvolací súd žiadny zásah do majetkovej sféry žalobcu v 1. rade nezistil. Prichádzal do úvahy len zásah do majetkovej sféry žalobcov v 2. až v 4. rade - zamestnancov.“

Odvolací súd nepovažoval odvolanie žalobcu v 1. rade za dôvodné, a preto v zmysle § 250ja ods. 3 veta druhá v spojení s § 219 ods. 1 O.s.p. potvrdil rozhodnutie krajského súdu v časti o zamietnutí žalôb žalobcu v 1. rade.

53. Pokiaľ ide o odvolania žalobcov v 2. a 3. rade proti trovám konania, Najvyšší súd ako súd odvolací, dospel k záveru, že ich odvolania je potrebné odmietnuť.

54. Z obsahu predloženého spisového materiálu je zrejmé, že žaloby boli podané len žalobcom a nie zamestnancami. Aj keď žalobca argumentoval, že žaloby boli podané len žalobcom z hľadiska hospodárnosti a rýchlosti, nič to nemení na procesnom postavení zamestnancov ako pribratých účastníkov v konaní. Pribratím účastníkov do konania však nie je možné odstrániť nedostatok aktívnej legitímácie žalobcu. Žalobcovia v 2. a 3. rade, aj keď ich krajský súd za žalobcov označil, žaloby nikdy nepodali. Do konania boli pribratí uznesením krajského súdu, a preto je potrebné na nich ako na pribratých účastníkov nahliadať. Len z dôvodu zachovania kontinuity a prehľadnosti rozhodnutia sa odvolací súd rozhodol nemeniť ich označenie na pribratých účastníkov, čo však nemení ich procesné postavenie v konaní.

Kedže piata časť Občianskeho súdneho poriadku obsahuje osobitnú úpravu pribratia ďalších účastníkov do konania, ustanovenie § 92 ods. 1 O.s.p. nie je na správne súdnictvo aplikovateľné. Vplyv na postavenie takého účastníka v konaní nemá ani nesprávny postup krajského súdu, ktorý najprv do konania pribral zamestnancov žalobcu v 1. rade podľa § 250 ods. 1 O.s.p. a následne pribral tých istých zamestnancov do konania ako žalobcov podľa § 92 ods. 1 O.s.p...

55. Pribratie účastníka podľa § 250 ods. 1 O.s.p. znamená, že iba v prípade zrušenia napadnutého rozhodnutia a následnom preukázaní spojitosti medzi zrušením napadnutého rozhodnutia a ujme v jeho subjektívnych právach, resp. povinnostiach sa takáto osoba pribratá do konania stáva aktívne legitimovaným nositeľom procesných práv vrátane práva spochybníť zákonnosť rozsudku krajského súdu.

Nakoľko majú žalobcovia v 2. a 3. rade len postavenie pribratých účastníkov konania a nie žalobcov, nie sú osobami oprávnenými na podanie odvolania, a preto musel odvolací súd v zmysle § 218 ods. 1 písm. b) v spojení s § 246c ods. 1 O.s.p. odvolanie zamestnancov ako neprípustné odmietnuť a bližšie sa ním nezaoberať...

56. Krajský súd mal ako vyplýva z rozhodnutia za preukázané, že napadnuté rozhodnutia neboli doručené priamo adresátom - žalobcom v 2.a 3. rade, ale prevzali

ich iné osoby. Krajský súd opätovne neukladal žalovanej doručovať tieto rozhodnutia žalobcom v 2. a 3. rade, ale považoval ich za podané v zákonom stanovenej lehote a na ich základe rozhodnutia žalovanej v spojení s prvostupňovými rozhodnutiami správneho orgánu zrušil a vrátil vec žalovanej na ďalšie konanie a rozhodnutie.

57. Odvolací súd sa nestotožnil s týmto právnym posúdením veci vo vzťahu k žalobcom v 2. a 3. rade. Žalobcovia v 2. a 3. rade netvrdili, že by im rozhodnutia žalovanej vôbec neboli doručené (nežiadali ani, aby súd nariadil ich doručenie), resp. nespochybňovali, že by o ňom dovedy nemali vedomosť.

58. Ako už bolo uvedené vyššie, z celého predloženého spisového materiálu nevyplýva, že by žalobcovia v 2. a 3. rade podali žalobu, či už sami alebo prostredníctvom svojho právneho zástupcu. Aj napriek tomu, že krajský súd ich označoval ako žalobcov v 2. a 3. rade, ide stále o pribratých účastníkov a kladné rozhodnutie krajského súdu o ich návrhu na vstup do konania na strane žalobcov podľa § 92 ods. 1 O.s.p., bezpochyby nenahrádza absenciu ich aktivity na podanie žaloby.

59. Pokiaľ krajský súd preskúmaval napadnuté rozhodnutia aj vo vzťahu k [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], ktorí žaloby na preskúmanie rozhodnutí žalovanej ani nepodali, táto okolnosť predstavuje neodstrániteľnú prekážku konania, na ktorú je potrebné prihliadať v každom štádiu konania.

Vzhľadom na to, že žaloby o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí neboli týmito zamestnancami podané, nemal odvolací súd inú možnosť, ako rozsudok krajského súdu v časti týkajúcej sa zrušenia rozhodnutí žalovanej a vrátenia vecí na ďalšie konanie zmeniť a konanie zastaviť.»

6. Sťažovatelia opakujúc svoje odvolacie námietky v sťažnosti poukazujú na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu v obdobných veciach, z ktorých má vyplývať jednak to, že správne orgány nemali právomoc rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy vo vzťahu k osobám v rovnakom postavení, v akom sa nachádzajú aj sťažovatelia v 2. a 3. rade, a taktiež to, že ani najvyšší súd nemohol rozhodnúť vo veci bez zodpovedania príslušných prejudiciálnych otázok zo strany Súdneho dvora Európskej únie. V súvislosti s argumentmi krajského súdu a najvyššieho súdu týkajúcimi sa zisťovania skutkového stavu veci sťažovatelia zároveň poukazujú na to, že príslušná inštitúcia sociálneho zabezpečenia v Poľskej republike (Zakład Ubezpieczen Spolecznych) vo vzťahu k sťažovateľom

v 2. a 3. rade určila, že uplatniteľnou legislatívou v zmysle európskeho práva [čl. 16 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 a čl. 13 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004] je slovenská legislatíva. Podľa názoru sťažovateľov najvyšší súd napadnutým rozhodnutím akceptoval zjavne nedostatočne zistený skutkový stav veci zo strany správnych orgánov a v rozpore so zákonom dôkaznú povinnosť preniesol na sťažovateľov, čo považujú za nespravodlivé. Sťažovatelia vznášajú výhrady aj voči vykonaniu kontroly prvostupňovým správnym orgánom a namietajú, že medzi jeho kompetencie nepatrí preverenie výkonu podnikateľskej či zamestnaneckej činnosti účastníkov správneho konania. Ďalej namietajú, že nedodržanie 60-dňovej zákonnej lehoty prvostupňovým správnym orgánom na rozhodnutie nebolo krajským súdom a najvyšším súdom vyhodnotené ako postačujúce pre zrušenie tohto rozhodnutia a že druhostupňový správny orgán už listom z 25. júla 2013 adresovaným „*poľskému orgánu sociálneho zabezpečenia*“ prijal záver o tom, že sťažovateľka v 1. rade je tzv. schránkovou firmou, čím prejudikoval závery všeobecných súdov v takýchto konaniach.

II.

7. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrh na začatie konania, na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, ktorý je neprípustný, ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, ktorý je podaný oneskorene a ktorý je zjavne neopodstatnený, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

8. Zákon o ústavnom súde nadobudol účinnosť 1. marca 2019 v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

9. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

10. V súvislosti s tým ústavný súd opakovane judikuje, že pri uplatňovaní tejto právomoci nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

11. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že na preskúmanie napadnutého postupu a rozsudku krajského súdu bol v prvom rade príslušný najvyšší súd ako súd druhostupňový, ktorého právomoc predchádzala právomoci ústavného súdu bezprostredne preskúmavať postup a rozhodnutie súdu prvého stupňa v tejto veci, preto sťažnosť sťažovateľov v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (podobne IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05, III. ÚS 290/06, III. ÚS 288/07, III. ÚS 208/08, III. ÚS 72/09 a iné).

12. V rámci predbežného prerokovania zvyšnej časti sťažnosti, ktorou sťažovatelia namietajú porušenie v záhlaví označených práv napadnutým postupom a rozsudkom najvyššieho súdu, ústavný súd so zreteľom na nimi uplatnenú argumentáciu dospel k názoru, že nie je opodstatnená.

13. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane uvádza, že k úlohám právneho štátu patrí aj vytvorenie právnych a faktických garancií na uplatňovanie a ochranu základných práv a slobôd ich nositeľov, t. j. fyzické osoby a právnické osoby. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní, ktoré sú dostupné bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky základných práv a slobôd. Existenciou takýchto konaní sa však nevyčerpávajú ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkým zákonom ustanovených prostriedkov na dosiahnutie účelu takých procesných postupov. Ústavný súd z tohto hľadiska osobitne pripomína objektivitu takého postupu orgánu verejnej moci (II. ÚS 9/00, II. ÚS 143/02). Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa v konaní a rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci. Objektívny postup orgánu verejnej moci sa musí prejavovať nielen vo využití všetkých dostupných zdrojov zisťovania skutkového základu na rozhodnutie, ale aj v tom, že takéto rozhodnutie obsahuje aj odôvodnenie, ktoré

preukázateľne vychádza z týchto objektívnych postupov a ich využitia v súlade s procesnými predpismi.

14. Účelom čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 46 ods. 2 ústavy je zaručiť prístup k súdu každému, kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy. Právo na prístup k súdu sa nezaručuje kedykoľvek, ale iba vtedy, ak zákon neustanoví inak. Uplatnenie práva na prístup k súdu sa v zmysle čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy vymedzuje podmienkami ustanovenými zákonom. Ak fyzická alebo právnická osoba splní podmienky ustanovené zákonom, súd musí tejto osobe umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami a povinnosťami, ktoré z takéhoto postavenia vyplývajú.

15. Ústavný súd už v uznesení sp. zn. IV. ÚS 228/2011 z 2. júna 2011 vyslovil, že na aktívnu legitimáciu na podanie žaloby o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu podľa piatej časti druhej hlavy Občianskeho súdneho poriadku (Rozhodovanie o žalobách proti rozhodnutiam a postupom správnych orgánov) nestačí, že žalobca bol účastníkom správneho konania (alebo sa s ním v správnom konaní malo ako s účastníkom konať), ale zároveň musel byť ako účastník správneho konania rozhodnutím, preskúmania zákonnosti ktorého sa domáha, ako aj postupom správneho orgánu na svojich právach ukrátený. Správne súdnictvo tak nie je založené na verejnej žalobe (*actio popularis*), ktorá by umožnila komukoľvek podať žalobu o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. Ukrátenie práv žalobcu musí byť v žalobe tvrdené a podložené a aspoň potenciálne možné. Ako z uvedeného vyplýva, samotné postavenie účastníka v správnom konaní ešte k naplneniu podmienky dotknutosti, resp. ukrátenia práv žalobcu nevedie.

16. V konaní vo veciach sociálneho poistenia a vo veciach starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom zákonom o sociálnom poistení rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov právnych vzťahov sociálneho poistenia a účastníkov právnych vzťahov starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom Sociálna poisťovňa (§ 172 ods. 2 zákona o sociálnom poistení). Predmetom nedávkového konania je rozhodovanie o vzniku, prerušení a zániku sociálneho poistenia v sporných prípadoch, o poistnom v sporných prípadoch, príspevku na starobné dôchodkové sporenie v sporných

prípadoch, o pokute, penále, povolení splátok dlžných súm poistného, príspevku na starobné dôchodkové sporenie, pokuty a penále (§ 172 ods. 5 zákona o sociálnom poistení). Účastník konania vo veciach sociálneho poistenia a starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom je právnická osoba alebo fyzická osoba, o ktorej právach alebo povinnostiach ustanovených týmto zákonom sa má konať alebo ktorej práva alebo povinnosti ustanovené týmto zákonom môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté, alebo ktorá tvrdí, že môže byť rozhodnutím vo svojich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach priamo dotknutá, a to až do času, kým sa preukáže opak (§ 173 ods. 1 zákona o sociálnom poistení).

17. Z ustanovenia § 250 ods. 2 prvej vety OSP (účinného do 30. júna 2016) vyplýva obmedzenie procesnej legitímácie len na tie fyzické osoby a právnické osoby, ktoré boli účastníkmi správneho konania a ktoré o sebe tvrdia, že ako účastníci správneho konania boli rozhodnutím správneho orgánu ukrátené na svojich právach, t. j. že (priamo) im takýmto rozhodnutím správneho orgánu bola spôsobená ujma.

18. Po preskúmaní napadnutého rozsudku najvyššieho súdu (bod 5) sa ústavný súd stotožnil so záverom najvyššieho súdu, že sťažovateľka v 1. rade nemohla byť rozhodnutím druhostupňového správneho orgánu vydaným v rámci nedávkového konania, preskúmania zákonnosti ktorého sa žalobou domáhala, na svojich subjektívnych právach ukrátená, a teda v jej prípade nie je naplnená ani podmienka zásahu (dotknutosti) do jej základných práv a slobôd, vyslovenia porušenia ktorých sa domáha aj prostredníctvom sťažnosti podanej ústavnému súdu.

19. Pokiaľ ide o sťažovateľov v 2. a 3. rade, z uvedeného výkladu a chápania čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy vyplýva, že na to, aby sa stali účastníkmi konania pred správnymi súdmi, museli splniť predovšetkým hmotnoprávne predpoklady ustanovené § 173 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, o čom v ich prípade nemožno pochybovať. Sťažovatelia v 2. a 3. rade prevzatie rozhodnutí druhostupňového správneho orgánu nespochybnili, resp. netvrdili, že by im uvedené rozhodnutia doručené vôbec neboli, a z uvedeného dôvodu sa ani nedomáhali ich dodatočného doručenia, t. j. nespochybnili, že by o týchto rozhodnutiach nemali vedomosť ešte pred tým, ako ich právny zástupca návrhmi

z 27. februára 2015 podanými v ich mene navrhol ich *vstup do konania na strane žalobcu ako žalobcov v 2. a 3. rade podľa § 92 ods. 1 OSP*. Uvedené hmotnoprávne predpoklady musel správny súd vyhodnotiť z procesného hľadiska, najmä či správna žaloba bola podaná včas oprávnenou osobou, ktorá je povinne zastúpená advokátom, či správna žaloba smerovala proti rozhodnutiu správneho orgánu, ktoré môže byť predmetom preskúmania správnym súdom a pod. (§ 250d ods. 3 OSP). Sťažovatelia v 2. a 3. rade nepopreli, že správnu žalobu krajskému súdu nepodali, a tento záver najvyššieho súdu nenapadli ani v sťažnosti podanej ústavnému súdu. Takéto správanie sťažovateľov v 2. a 3. rade odporuje zásade „*vigilantibus iura scripta sunt*“, ktorá vo svojej podstate znamená, že práva patria len bdelym (pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým), teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv a ktorí svoje procesné oprávnenia uplatňujú včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou. V slobodnej spoločnosti je totiž predovšetkým vecou nositeľov práv, aby svoje práva bránili a starali sa o ne, inak ich podcenením či zanedbaním môžu strácať svoje práva majetkové, osobné, satisfakčné a pod. To platí obdobne aj o využívaní zákonných procesných ustanovení vrátane využitia možnosti podania opravných prostriedkov (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5 Sžf 65/2011 z 19. júla 2012). Nie je preto úlohou ústavného súdu, aby nedostatočnú procesnú aktivitu sťažovateľov v 2. a 3. rade vyvažoval tým, že by sa snažil „domyslieť si“ argumenty, ktoré by mohli spochybniť správnosť záverov napadnutého rozsudku najvyššieho súdu.

20. Pre porovnanie ústavný súd poukazuje na to, že Správny súdny poriadok (účinný od 1. júla 2016, ďalej len „SSP“) v tretej časti tretej hlavy zaviedol osobitný inštitút správnej žaloby v sociálnych veciach s tým, že v konaní podľa tejto hlavy správny súd zohľadňuje špecifické potreby vychádzajúce zo zdravotného stavu a sociálneho postavenia účastníka konania – fyzickej osoby a poskytuje jej poučenie o jej procesných právach a povinnostiach. Správnou žalobou sa žalobca môže domáhať ochrany svojich subjektívnych práv proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy (§ 177 ods. 1 SSP). Ochrany iných ako subjektívnych práv sa môže domáhať len prokurátor alebo subjekt výslovne na to oprávnený zákonom (§ 177 ods. 2 SSP). Žalobcom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá o sebe tvrdí, že ako účastník administratívneho konania bola rozhodnutím orgánu verejnej správy alebo opatrením orgánu verejnej správy ukrátená na svojich právach alebo právom chránených záujmoch (§ 178 ods. 1 SSP). Odvolacie

konania podľa piatej časti OSP začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov (§ 492 ods. 2 SSP). Sociálna judikatúra, ktorá bola dosiaľ publikovaná v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, však bude použiteľná naďalej, a to nielen pri posudzovaní práva účastníkov konania na prístup k súdu, ale aj v iných procesných otázkach.

21. V súvislosti s ťažiskovou námietkou sťažovateľov o nesprávnom určení tzv. uplatniteľnej legislatívy správnymi orgánmi ústavný súd upriamuje ich pozornosť na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-89/16 z 13. júla 2017 (Radoslaw Szoja proti Sociálnej poisťovni), ktorým vo vzťahu k určeniu príslušnej (rozhodnej) právnej úpravy judikoval, že „Článok 13 ods. 3 nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, zmeneného a doplneného nariadením (EÚ) Európskeho parlamentu a Rady č. 465/2012 z 22. mája 2012 sa má vykladať v tom zmysle, že s cieľom určiť vnútroštátnu právnu úpravu uplatňujúcu sa v zmysle tohto ustanovenia na osobu, akou je žalobca vo veci samej, ktorý je zvyčajne zamestnancom v jednom členskom štáte a samostatne zárobkovo činnou osobou v druhom členskom štáte, je potrebné zohľadniť požiadavky uvedené v článku 14 ods. 5b a článku 16 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004, zmeneného a doplneného nariadením č. 465/2012“, pričom „na účely určenia uplatniteľných právnych predpisov podľa článku 13 základného nariadenia sa zanedbateľné činnosti neberú do úvahy. Článok 16 vykonávacieho nariadenia sa uplatňuje na všetky prípady podľa tohto článku.“

22. Na zákonnosť správnu žalobou napadnutého rozhodnutia druhostupňového správneho orgánu nemôže mať vplyv ani námietka nedodržania zákonnej 60-dňovej lehoty na rozhodnutie v administratívnom konaní, pretože v zmysle § 250i ods. 3 OSP pri preskúvaní zákonnosti a postupu správneho orgánu súd prihliadne len na tie vady konania pred správnym orgánom, ktoré mohli mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia. Zrušením žalobou napadnutých rozhodnutí druhostupňového správneho orgánu iba kvôli tomuto procesnému pochybeniu by sťažovatelia priaznivejšie rozhodnutie vo veci samej nedosiahli. V ich prípade teda nie je naplnená podmienka existencie zásahu,

ktorý zjavne viedol k obmedzeniu alebo odopretiu ich základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie.

23. Ústavný súd konštatuje, že napadnutý rozsudok najvyššieho súdu obsahuje dostatok skutkových a právnych záverov, vychádzajúcich a nadväzujúcich na prvostupňové konanie, pričom nezistil, že by tieto závery najvyššieho súdu boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplýva z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. V tejto súvislosti pripomína, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo účastníka konania na spravodlivé súdne konanie (m. m. IV. ÚS 112/05, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

24. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s názorom najvyššieho súdu nestotožňujú, nepostačuje sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého rozsudku. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej, alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). O taký prípad tu však nejde.

25. Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že medzi namietaným porušením základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a napadnutým postupom a rozsudkom najvyššieho súdu neexistuje príčinná súvislosť, ktorá by signalizovala reálnu možnosť

vyslovenia porušenia uvedených práv po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, preto sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú. A keďže z napadnutého rozsudku najvyššieho súdu nemožno vyvodiť nič, čo by signalizovalo, že by ním mohlo dôjsť k neprípustnému zásahu do základného práva sťažovateľov podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40 a čl. 52 ods. 2 ústavy, ústavný súd z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde sťažnosť aj v tejto časti.

26. K rovnakým právnym záverom dospel ústavný súd aj pri rozhodovaní vo veciach vedených pod sp. zn. I. ÚS 484/2017, I. ÚS 516/2017, I. ÚS 537/2017, II. ÚS 434/2017 a sp. zn. II. ÚS 466/2017, na ktoré v podrobnostiach odkazuje.

27. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľov uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. marca 2019